

«ТАСДИҚ МЕКУНАМ»

Ректори Донишгоҳи давлатии
омӯзгории Тоҷикистон ба номи С.
Айнӣ, доктори илмҳои таърих,
профессор Ибодуллозода А. И.

[Signature]

11

01

соли 2026

ТАҚРИЗИ

муассисаи пешбар ба кори диссертационии Суриева Шакармо Чоршанбиевна дар мавзӯи "Тарбияи ватандӯстии хонандагони муассисаҳои таҳсилоти миёнаи умумӣ зимни омӯзиши "Тоҷикон"-и академик Бобочон Ғафуров" барои дарёфти дараҷаи илмӣ номзоди илмҳои педагогӣ аз рӯйи ихтисоси 13.00.01-педагогикаи умумӣ, таърихи педагогика ва таҳсилот пешниҳод шудааст.

Мутобиқати мавзӯ ва мухтавои диссертатсия ба шиносномаи ихтисоси илмӣ. Диссертатсия аз рӯйи мазмуну мундариҷа ба шиносномаи ихтисоси илмӣ 13.00.01 Педагогикаи умумӣ, таърихи педагогика ва таҳсилот аз ҷумла, бандҳои 3, 4, 5 мувофиқат мекунад. Мазмун ва натиҷаҳои таҳқиқ ба бандҳои зерини шиносномаи ихтисос ҷавобгӯ мебошанд: банди 3 - масъалаҳои назариявӣ ва методологии тарбия ва таълим, ташаккули арзишҳои маънавӣ, шахрвандӣ ва ватандӯстӣ дар раванди таълиму тарбия; банди 4 - таҳқиқи мазмун, шаклҳо ва усулҳои таълим ва тарбия дар муассисаҳои таҳсилоти миёнаи умумӣ, таҳлили таҷрибаи таърихӣ ва муосири педагогӣ; банди 5 - нақши мероси таърихӣ-фарҳангӣ, осори олимону мутафаккирон ва шахсиятҳои барҷаста дар ташаккули ҷаҳонбинии таълимӣ-тарбиявӣ ва худшиносии миллӣ.

Мубрами мавзӯи таҳқиқ. Дар замони муосир новобаста аз авзои сиёсии ҷаҳон дар таассуби динӣ ва ақидавӣ фикрӣ мондану шомил шудани ҷавонони мо ба созмон, ҳаракатҳои террористиву экстримистӣ ба назар мерасад, ки ин аз нокифоя будани кор бо ҷавонон дар самти тарбияи ватандӯстӣ, шинохти Ватан ва ифтихор кардан аз ватани худ аз ҷониби онҳо дарак медиҳад. Вобаста ба ин, муҳим аст, ки ҷиҳати пешгирии бегонапарастӣ ва шомилшавии наврасону ҷавонон ба гурӯҳҳои ифротӣ шуури миллӣ, ва маънавияти ҷомеа махсусан, насли ҷавон баланд бардошта шавад, зеро таҷрибаҳо собитменамоянд, ки ҳама ин гумроҳҳо ва даст задани наврасону ҷавонон ба амалҳои ношоиста аз паст будани маърифат ва маънавияти онҳо дарак медиҳад. Маънавияти комил воситаест, ки инсонро ба роҳи рост хидоят намуда, ба мақсад мерасонад ва мавқеи ӯро дар ҷомеа муайяну устувор мегардонад. Ҳамин маънавият аст, ки инсон дар ҷомеа шинохта шуда, мавриди

таҳсин қарор мегирад. Ватандӯст будан ва ифтихор кардан аз таъриху фарҳанги миллати хеш, аз роҳкорҳои арзишманди муқовимати инсоният зидди бегонапарастӣ маҳсуб ёфта, таҳқиқи мавзӯи мазкур ва бонизом муассир ба роҳ мондани тарбияи ватандӯстии шаҳрвандон дар ҳаёти мо метавонад усулҳои ҷолиберо дар шинохти Ватан ба вучуд орад.

Чун суҳан дар мавриди маърифату маънавият ва ватандӯстӣ меравад, рушди онро метавон тавассути омӯзиши осори таърихиву фарҳангии ниёкон таъмин кард. “Тоҷикон”-и академик Бобоҷон Ғафуров ҳамчун осори гаронмоя дар тарбияи маънавию ахлоқӣ ва ватандӯстии насли наврас мавқеи асосӣ дошта, омӯзиши он дар муассисаҳои таҳсилоти миёнаи умумӣ аз воситаҳои зарурии такмил ва ташаккули тарбияи ватандӯстии хонандагон ба шумор меравад. Аз ин рӯ, омӯзгорон метавонанд бо ба роҳ мондани омӯзиши ин асари бунёдӣ ҳиссиёт ва тафаккури миллии хонандагонро баланд бардошта, онҳоро дар руҳияи шаҳрванди худогоҳу худшинос ва ватандӯсту меҳанпараст тарбия намоянд.

Дарачаи асосноккунии гузоришҳои илмӣ, хулосаю пешниҳод, ки дар диссертатсия оварда шудаанд. Махсусан бояд қайд кард, ки таҳқиқи мавзӯи мазкур ба иҷрои Қонуни Ҷумҳурии Тоҷикистон “Дар бораи тарбияи ватандӯстии шаҳрвандон”, ки бо қарори Ҳукумати Ҷумҳурии Тоҷикистон аз 16 декабри соли 2022, № 332 тасдиқ гардидааст ва Консепсияи миллии тарбия дар Ҷумҳурии Тоҷикистон мусоидат намуда, унвонҷӯ дар доираи иҷрои талаботи санадҳои зикршуда роҳҳои амалии баланд бардоштани сатҳи тарбияи ватандӯстии хонандагонро дар муассисаҳои таҳсилоти миёнаи умумӣ тавассути омӯзиши асари бунёдии академик Бобоҷон Ғафуров - “Тоҷикон” таҳқиқ кардааст.

Муаллиф дар чараёни таҳқиқ кӯшидааст, ки шакл, усул ва воситаҳои муассири тарғиби ҳисси ифтихори миллий, хештаншиносӣ ва худогоҳии таърихиро миёни насли наврас муайян намуда, аҳамияти истифодаи мероси фарҳангиву илмии халқи тоҷикро дар тарбияи маънавию ахлоқии хонандагон асоснок созад. Мавқеи муҳақққ дар ҷустуҷӯи роҳу усулҳои ташаккули ватандӯстӣ ва худшиносии миллий дар заминаи омӯзиши осор ниёгон ва таъриху фарҳанги тоҷикон равшан мегардад. Довталаби дараҷаи илмӣ таҳқиқоти олимони маъруфи дохиливу хориҷӣ - аз ҷумла, К.Д.Ушинский, В.А. Сухомлинский, Беспалова Т.В., Баландин А.М., Валуев В.Г., Хаустов В.М., Қ. Қодиров, М. Каримова, О.Бозоров, М.Лутфуллозода, Ф.Шарифзода М. А. Пахлавонов, Б. Қодиров, Д. Латипов, М.Турсунова К. Қодирова, Б. Раҳимов, Б. Ҷумъаев, Л. А. Орлова ва дигаронро омӯхтаву баррасӣ намуда, таҷрибаи онҳоро дар тарбияи ватандӯстии хонандагон дар заминаи арзишҳои миллии тоҷикон таҳлил кардааст. Хулоса ва тавсияҳои пешниҳоднамудаи диссертант

дар асоси мушоҳида, таҳлили фаъолият ва таҷрибаи омӯзгорон дар ҷодаи омӯзиши осори ниёгон ба даст омада, дараҷаи баланди асоснокӣ ва мӯътамадиро дорост. Тавсия ва пешниҳодоти баёнгардида метавонанд, дар амалӣ гардондани сиёсати давлатии Ҷумҳурии Тоҷикистон дар самти тарбияи ватандӯстӣ, ҳештаншиносӣ ва ифтихори миллӣ нақши муассир дошта бошанд.

Диссертатсия аз рӯи мазмун ба мавзуи “Тарбияи ватандӯстии хонандагони муассисаҳои таҳсилоти миёнаи умумӣ зимни омӯзиши “Тоҷикон”-и Бобочон Ғафуров” бахшида шуда, муҳаққиқ дар мукаддимаи таҳқиқот муҳим будани мавзуи таҳқиқот, дараҷаи коркарди илмӣ он, мақсад, вазифа, объект, предмет, фарзия, наwgонии илмӣ, нуктаҳои барои дифоъ пешниҳодшаванда нишон дода, аҳаммияти назариявӣ ва амалии таҳқиқот, боэътимодӣ ва тасвибу амалисозии натиҷаҳои таҳқиқро баён кардааст.

Наwgонии илмӣ таҳқиқ ва саҳеҳии натиҷаҳо аз он иборат аст, ки, муҳаққиқ асари «Тоҷикон»-и академик Бобочон Ғафуровро ҳамчун воситаи муассири тарбияи ватандӯстии хонандагони муассисаҳои таҳсилоти миёнаи умумӣ муайян намуда, мазмун, вазифа, шакл ва усулҳои татбиқи онро аз ҷиҳати назариявӣ ва амалӣ асоснок кардааст. Бо мавриди таҷрибаи педагогӣ қарор додани барномаи озмоишии омӯзиши асари “Тоҷикон” ва модели ташаккули сифатҳои ватандӯстии хонандагон дар муассисаҳои таҳсилоти миёнаи умумӣ самаранокии таҳқиқотро муайян карда, бо далелҳои илмӣ исбот кардааст, ки омӯзиши мақсадноку бонизоми асари мазкур дар раванди таълим ба рушди худшиносӣ, ифтихори миллӣ ва баланд бардоштани ҳисси ҷуғрофияи арзишҳои фарҳангиву таърихӣ миёни хонандагон мусоидат мекунад.

Хулосаву тавсияҳои методӣ ва амалии муҳаққиқ инкишофи равандҳои тарбияи ватандӯстии хонандагонро таъмин намуда, дар амалии муассисаҳои таҳсилоти миёнаи умумӣ татбиқ мегардад.

Аҳамияти илмӣ, амалӣ, иқтисодӣ ва иҷтимоии натиҷаҳои диссертатсия. Аҳамияти илмӣ таҳқиқот дар он аст, ки ҷойгоҳи асари “Тоҷикон”-и академик Бобочон Ғафуров дар тарбияи ватандӯстии хонандагони муассисаҳои таҳсилоти миёнаи умумӣ муайян карда шуда, натиҷаҳои таҳқиқот дар рушди назарияи тарбияи ватандӯстӣ ва омӯзиши осори ниёгон аҳаммияти махсус дорад. Аҳамияти амалии таҳқиқот аз он иборат аст, ки натиҷаҳои бадастомада чун асоси илмӣ барои мақсадноку муассир ба роҳ мондани тарбияи ватандӯстӣ дар муассисаҳои таҳсилоти миёнаи умумӣ ва фаъолияти омӯзгорӣ истифода гардида, татбиқи барномаи озмоишии омӯзиши асари «Тоҷикон» имкон медиҳад, ки ҳисси ватандӯстӣ, ифтихори миллӣ ва худшиносии милли хонандагон рушд намояд ва модели тарбияи ватандӯстӣ ҳамчун раҳнамо дар раванди корҳои тарбиявӣ татбиқ

гардад. Аҳамияти иҷтимоӣ дар он зоҳир мешавад, ки натиҷаҳои таҳқиқот ба баланд бардоштани маънавият, худшиносии миллӣ ва бедории фикрии хонандагон, мусоидат карда, рушди ҳамгирӣ ва муттаҳидии ҷомеа, равишҳои тарбияи мутахассисони масъулиятшиносу худшиносро муайян менамояд.

Аҳамияти иқтисодии таҳқиқот дар он аст, ки натиҷаҳои таҳқиқ дар низоми маориф самаранок истифода гардида, ба беҳтар гардидани сифати таълиму тарбия ва ташаккули тарбияи ватандӯстии хонандагон мусоидат карда, тарбияи шаҳрванди ватандӯсту меҳанпарастро ба роҳ мемонад.

Дарачаи эътимоднокии натиҷаҳои таҳқиқ, дурустӣ ва асоснокии натиҷаҳои таҳқиқ. Эътимоднокии натиҷаҳои бадастомада, дар таҳлили шароит ва натиҷаҳои фаъолияти таҷрибавию озмоишӣ, санҷиши фарзия ва ғояи пешбарандаи пажӯҳиш, инчунин татбиқи тавсияҳо дар муҳити муассисаҳои таҳсилоти миёнаи умумӣ ба назар мерасад. Пешбиниву андешаҳои дар фарзияи таҳқиқот баёншуда, амалан тасдиқи худро ёфта, самаранокии омӯзиши асари академик Бобоҷон Ғафуров-“Тоҷикон”-ро дар ташаккули тарбияи ватандӯстии хонандагон нишон медиҳад. Санҷиши маводи озмоишӣ дар муҳити таълим, таҷрибаи амалии фаъолияти касбӣ ва педагогии муаххак, инчунин истифодаи манбаъҳои илмӣ боэътимод аз соҳаҳои таърих, педагогика ва психология, боварибахшии натиҷаҳои пажӯҳишро собит менамояд.

Таркиб ва сохтори рисола аз мақсаду вазифаҳои таҳқиқот, манбаъ ва ҳадафи пажӯҳиш, фарзия, марҳилаҳо, инчунин асоси назарӣ ва амалии он шаҳодат медиҳанд, ки мавзӯи таҳқиқшуда ба таври ҳамаҷониба баррасӣ гардидааст. Таҳқиқот дар ҷаҳор муассисаи таҳсилоти миёнаи умумӣ бо иштироки омӯзгорон ва хонандагон сурат гирифта, натиҷаҳо аз он далолат медиҳанд, ки рисола дар заминаи таҷрибаи воқеии таълим ва фаъолияти амаливу таҳқиқотии муаллифи рисола ба миён омадааст. Ин ҳама баёнгарии онанд, ки натиҷаҳои бадастомада боварибахш буда, метавонанд дар такмили раванди тарбия, ташаккули ватандӯстии хонандагон тавассути омӯзиши “Тоҷикон” дар низоми таҳсилоти миёнаи умумии кишвар самаранок истифода шаванд.

Саҳми шахсии докталаби дараҷаи илмӣ дар таҳқиқот. Саҳми шахсии докталаби дараҷаи илмӣ дар раванди таҳқиқ ба таври зайл арзёбӣ мегардад: интиҳоб ва асоснок кардани мавзӯи таҳқиқ, муайян кардани мақсад, вазифаҳо, объект ва предмети таҳқиқот, таҳлилу омӯзиши адабиёти илмӣ ва манбаъҳои зарурӣ оид ба мавзӯ, ҷамъоварӣ ва муназзам намудани маълумот, гузаронидани мушоҳида, озмоишҳои педагогӣ ва коркарди натиҷаҳои бадастомада. Докталаби дараҷаи илмӣ ҷиҳати омӯзиши асари «Тоҷикон»-и академик Бобоҷон Ғафуров барномаи озмоишии омӯзиш таҳия намуда, бо

мавриди истифода қарор додани он меъёр, талабот ва роҳҳои омӯзиширо муайян ва барои самарабахш сурат гирифтани омӯзиши асари зикршуда, тавсияҳои методӣ ва амалӣ пешниҳод кардааст. Ҳамчунин, модели тарбияи ватандӯстии хонандагони муассисаҳои таҳсилоти миёнаи умумиро таҳия кардаву самаранонокии онро дар таҷрибаи педагогӣ санҷидааст.

Натиҷаҳои таҳқиқро таҳлил ва баррасӣ карда, мавқолаҳои илмӣ ва дастур нашр намудааст. Бо муайян кардани мавқеи асари бунёдии “Тоҷикон”-и академик Бобоҷон Ғафуров дар тарбияи ватандӯстии хонандагон барои минбаъд дурусту мақсаднок ба роҳ мондани омӯзиши асари зикршуда ва ташаккули тарбияи ватандӯстии хонандагон ба Вазорати маориф ва илм, раёсат, шуъбаҳои маориф ва муассисаҳои таҳсилоти миёнаи умумӣ тавсияҳои илмӣ, методӣ ва амалӣ пешниҳод кардааст, ки дар фаъолияти муассисаҳои таълимии кишвар мавриди амал қарор хоҳанд гирифт.

Нашри натиҷаҳои таҳқиқ дар маҷаллаҳои тақризшавандаи илмӣ. Натиҷаҳои таҳқиқи диссертатсия дар 5 мақолаи илмӣ дар маҷаллаҳои тақризшавандаи Комиссияи олии аттестатсионии назди Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон, ки дар қисми “Муқаррароти асосии диссертатсия ва интишороти муаллиф”, ки дар диссертатсия ва автореферат баён шудаанд, ҳамчунин 1 дастур бо номи “Бозтоби эҳсоси ватандорӣю ватандӯстӣ дар омӯзаҳои Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон, пажуҳишҳои академик Бобоҷон Ғафуров ва осори ниёгон” ва 1 барномаи озмоишии омӯзиши асари бунёдии “Тоҷикон”-и Бобоҷон Ғафуров дар муассисаҳои таҳсилоти миёнаи умумӣ инъикос ёфта, тартиби таҳияи диссертатсия ва автореферат ба талаботи дастурамал оид ба тартиби ба расмӣ таърифи диссертатсия, автореферати диссертатсия ва дигар маводди илмӣ (фармоиши раиси Комиссияи олии аттестатсионии назди Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон аз 27 декабри соли 2024, №493) барои дарёфти дараҷаи илмӣ номзади илм ва доктори илм мувофиқат мекунад.

Арзёбии мазмунӣ диссертатсия ва дараҷаи ба итмом расидани он. Сохтор ва ҳаҷми диссертатсия. Довталаби дараҷаи илмӣ дар раванди озмоишҳо асосҳои педагогӣ роҳҳои омӯзиши асари “Тоҷикон”-и академик Бобоҷон Ғафуров ва мавқеи онро дар ташаккули тарбияи ватандӯстии хонандагони муассисаҳои таҳсилоти миёнаи умумӣ равшан намуда, шароитҳои педагогӣ ва методу воситаҳои ташаккули тарбияи ватандӯстиро муайян кардааст, ки минбаъд дар таҷрибаи амалии омӯзгорони муассисаҳои таҳсилоти миёнаи умумӣ мавриди истифода қарор хоҳанд гирифт.

Муҳаққиқ собит кардааст, ки донишҷӯи мазмуну муҳтавои асари зикршуда дар тарбияи насли воқеан ҳудогоҳу афкори солиму созандадошта ҷойгоҳи махсус дошта, ҳисси ҳудогоҳиву худшиносиро дар онҳо инкишоф ва ғояҳои ватандӯстиву соҳибдавлатиро миёни наврасону ҷавонон ташаккул

медихад.

Диссертатсия аз муқаддима, 3 боб, нуҳ зербоб, ҳулосаи бобҳо дар алоҳидагӣ, ҳулосаи умумӣ, феҳрасти адабиёт, муқаррароти асосии диссертатсия, интишорот ва 1 замима иборат буда, бобҳо ва зерфаслҳои диссертатсия далели онанд, ки довталаби дараҷаи илмӣ паҳлуҳои гуногуни масъаларо вобаста ба тарбияи ватандӯстии хонандагон мавриди таҳқиқ қарор додааст ва барои таълифи рисола аз сарчашмаву маъхазҳои зиёди илмӣ истифода кардааст.

Довталаби дараҷаи илмӣ дар муқаддима мубрам будани мавзӯи таҳқиқ, дараҷаи коркарди онро омӯхтаву таҳлил намудааст, заминаҳои методологӣ, мақсад, объект, предмет ва вазифаву фарзияҳои таҳқиқотро муайян кардааст.

Дар боби аввали диссертатсия, ки “Асосҳои назариявӣ-методологии тарбияи ватандӯстии хонандагон дар муассисаҳои таҳсилоти миёнаи умумӣ” унвон шудааст, масъалаҳои: “Таҳлили адабиёти илмӣ-педагогӣ дар робита ба мавзӯи таҳқиқот”, “Ҷанбаҳои педагогии ташаккул ва тарбияи маънавӣ-ватандӯстӣ” ва “Мазмуни тарбияи ватандӯстӣ ҳадаф ва вазифаҳои он дар раванди таҳсилоти муосир”-ро ба риштаи таҳқиқ кашида, таъкид менамояд, ки солҳои охир масъалаи тарбияи ватандӯстӣ ва роҳҳои ташаккули он мавриди таваҷҷуҳи олимони соҳа қарор гирифта, онҳо асосан ба масъалаҳои: гуногунии тарбияи ватандӯстӣ, асосҳои назариявӣ-методологӣ, шароитҳои иҷтимоӣ-педагогӣ ва мавқеи педагогикаи халқӣ дар худшиносии миллӣ, ватандориро меҳанпарастӣ дахл кардаанд.

Зимни баррасии масъалаи “Ҷанбаҳои педагогии ташаккул ва тарбияи маънавӣ-ватандӯстӣ” муҳаққиқ пешниҳод менамояд, ки тарбияи ватандӯстии хонандагон ҷузъи таркибии тарбияи маънавӣ маҳсуб ёфта, шинохти дурусти Ватан, дӯст доштани он ва баҳри рушду такомули он анҷом додани фаъолиятҳои ватандӯстона сифатҳои олии худогоҳию худшиносии миллии хонандагонро таҳким мебахшад ва дар ин замина онҳоро водор менамояд, ки ба таъриху фарҳанги гузаштаи худ арҷ гузоранд, дар ҳифзи арзишҳои миллӣ ва гиромидошти истиқлолу рамзҳои давлатӣ содиқ бошанд.

Аснои баррасии масъалаи “Мазмуни тарбияи ватандӯстӣ ҳадаф ва вазифаҳои он дар раванди таҳсилоти муосир” унвонҷӯ равшан сохтааст, ки барои фаҳмиши он дар раванди таҳсилоти муосир” унвонҷӯ равшан сохтааст, ки барои донишҷӯи назария ва амалияи тарбия аз ҷумла, тарбияи ватандӯстӣ ҳар як омӯзгорро мебояд, бештар ба масъалаи тақмили рушди ин унсуре тарбия таваҷҷуҳи хосса зоҳир намояд. Зеро тарбияи ватандӯстӣ дар замири шогирдон меҳри Ватан, ифтихор намудан аз ватани хешро парвариш медиҳад. Муҳаққиқ аснои муайян кардани нокифоягии фаъолияти педагогии омӯзгорон дар самти тарбияи ватандӯстии хонандагон, пешниҳод кардааст, ки дар

замони муосир мабной фаъолияти муассисаҳои таълимиро бояд, тарбияи инсонии соҳибмаърифат, ҳудогоҳу ҳештаншинос, меҳанпараст, бунёдкору ояндасоз ташкил диҳад. Инро дар ҳоле метавон амалӣ кард, ки агар омӯзиши осори ниёгон ва таъриху фарҳанги гузаштаи халқи тоҷик, махсусан. китоби “Тоҷикон”-и академик Бобочон Ғафуров ба роҳ монда шавад

Муҳаққиқ дар раванди таҳқиқи боби дуюми диссертатсия, ки “Тоҷикон”-и академик Бобочон Ғафуров ҳамчун осори гаронмоя дар тарбияи ватандӯстии насли наврас” номгузорӣ шудааст, сабабҳо, таърихи нашр, мазмуни асосии фаслҳои асар ва мавқеи ин асарро дар ташаккули тарбияи ватандӯстӣ муфасссал шарҳу тавзеҳ дода, таъкид менамояд, ки омӯхтан ва дониستاني таъриху фарҳанги ниёгон аз як ҷониб, худшиносию ҳудогоҳии миллии хонандагонро ташаккул диҳад, аз тарафи дигар, онҳоро ба сабақҳои таърихи, арзишҳои милливу умумибашарӣ шинос намудаву ба камолоти маънавӣ мерасонад. Вобаста ба ин, муассисаҳои таҳсилоти миёнаро мебояд, дар замири хонандагон анҷом додани фаъолиятҳои ватандӯстонаро вусъат бахшида, дар ин самт чораҳои мушаххас андешанд.

Ҳангоми баррасии зербоби 2.2, боби 2-и диссертатсия “Мавқеи китоби “Тоҷикон” дар тарбияи ватандӯстии хонандагон диссертант таъкид менамояд, ки ин асар-ҳамчун воситаи муҳим ва муассири тарбияи ватандӯстӣ, тақвиятбахши ҳудогоҳиву худшиносии наврасон ҷавонон ба шумор рафта, насли ҷавон бо мутолиаи он ба дастовардҳои таърихиву фарҳангии гузаштаи миллат, ватандору муҳофизии марзу бум будани будани онҳо шинос шуда, шуури миллиашон рушд мекунад ва онҳо дар бунёду азнавсозии мероси фарҳангӣ ва гиромидошти муқаддасоти давлатӣ ҳамчун шаҳрванди фаъолу ояндасоз талош меварзанд.

Бо таҳқиқи зербоби 2.3., боби 2-и диссертатсия “Моделҳои тарбияи ватандӯстии хонандагони муассисаҳои таҳсилоти миёнаи умумӣ зимни омӯзиши асари “Тоҷикон”-и академик Бобочон Ғафуров” муҳаққиқ таъкид менамояд, ки амсиласозӣ ва ё истифодаи амсилаҳои педагогӣ ба эҷоди наовариҳои педагогӣ ва татбиқи он дар амал мусоидат мекунад. Моделе, ки аз ҷониби мо таҳия гардидаву мавриди санҷиш қарор гирифт ба мо имкон дод, ки мавқеи “Тоҷикон”-ро дар ташаккули ҳисси ватандӯстии хонандагон муайян карда, самаранокии тарбияро дар муассисаҳои таҳсилоти миёнаи умумӣ дар роҳи ватандӯстӣ ошкор намоем.

Унвонҷӯ дар боби сеюм, ки “Роҳу усул ва воситаҳои тарбияи ватандӯстии хонандагон дар заминаи омӯзиши “Тоҷикон”-и Бобочон Ғафуров” унвон шудааст, масъалаҳои “Мавқеи “Тоҷикон” -и Бобочон Ғафуров дар ташаккули ҳисси ватандӯстии хонандагон”, “Роҳу усул ва тарбияи насли наврас зимни омӯзиши “Тоҷикон”-и Бобочон Ғафуров дар муассисаҳои таҳсилоти миёнаи

умумӣ”, “Меъёрҳо ва нишондиҳандаҳои дараҷаи тарбияи ватандӯстии хонандагон” -ро таҳқиқу озмоиш намуда, ба хулосае омадааст, ки: “асари бунёдии “Тоҷикон”- чун сарчашмаи худшиносӣ махсуб ёфта, аз рӯи мазмуну муҳтаво дар тарбияи ватандӯстии хонандагон аҳаммият ва нақши зерро дорад:

- наврасону ҷавононро дар руҳияи меросбари миллати соҳибтамаддун ва ватандӯсту меҳанпараст тарбия менамояд;

- худшиносию ҳудогоҳии миллии хонандагонро инкишоф дода, арзишҳои инсониву умумибашарию ба онҳо меомӯзонад ва ба камолоти маънавияу шаҳрвандӣ мерасонад;

- шуури миллиашонро ташаккул дода, бегонапарастиро миёни наврасону ҷавонон пешгирӣ менамояд;

- барои расидан ба худшиносии миллий, аз сидқ дӯст доштани Модар-Ватан, забон, таърих ва арзишҳои таърихӣ фарҳангӣ ба хонандагон ёрӣ расонда, онҳоро ҳамчун шахсияти дорои ҷаҳонбинии солиму пешрафта ба камол расидан ҳидоят менамояд”.

Муҳаққиқ ҷиҳати муайян кардани натиҷаҳои таҳқиқ ва то чӣ андоза азхудшавии асар, барои ташаккули тарбияи ватандӯстии хонандагон конференсияю семинарҳои илмӣ доир намуда, маҳфили саволу ҷавоб гузаронидааст ва аз пурсишнома истифода карда, натиҷааш дар ҷадвалу диаграммаҳо нишон додааст. Ин ҷо ба хулосае омадааст, ки: “Омӯзиш ва донишҷӯӣ мазмуну мундариҷаи асари бунёдии аллома Бобочон Ғафуров “Тоҷикон” ватандӯстии хонандагонро инкишоф дода, худшиносии миллиашонро рушд мебахшад. Дар ин ҳангом, онҳо метавонанд дар ҷомеаи башарӣ ҳамчун ватандӯст ва содиқи Ватани худ -Тоҷикистони азизу маҳбуб мавқеъ гиранд”. Довталаби дараҷаи илмӣ барои мақсаднок ба роҳ мондани омӯзиши асари “Тоҷикон”-и академик Бобочон Ғафуров ва ба ин васила, ташаккул додани тарбияи ватандӯстии хонандагон дар муассисаҳои таҳсилоти миёнаи умумӣ ба Вазорати маориф ва илми кишвар, зерсохторҳои дахлдор роҳбарияти муассисаҳои таълимӣ ва омӯзгорон тавсия дода аст, ки дар фаъолиятҳои тадбирҳои зерро амалӣ намоянд. Аз ҷумла, Вазорати маориф ва илм, сохторҳои дахлдор ба барномаҳои таълим, корҳои тарбиявӣ ва беруназсинфӣ муассисаҳои таҳсилоти миёнаи умумӣ омӯзиши асари “Тоҷикон”-и академик Бобочон Ғафуровро ворид намуда, дар курсҳои тақмили ихтисос ва бозомӯзии кормандони соҳаи маориф ба омӯзгорони муассисаҳои таҳсилоти миёнаи умумӣ, дониш, малакаву маҳорати омӯзиш ва тарғиби моҳияту мавқеи ин асари бунёдиро омӯзонанд. Муассисаҳои таҳсилоти миёнаи умумӣ ба тарбияи ҳарбию ватандӯстии хонандагон диққати махсус дода, дар байни хонандагон

баргузор кардани озмунҳо аз қабилӣ: “Ватанпараст”, “Беҳтарин донандаи асарҳои Пешвои миллат” ва “Шеърҳои ватандӯстона”-ро ба нақша гирифта, дар ин замина хонандагонро барои анҷом додани фаъолиятҳои ватандӯстона равона созанд.

Ҳамин тавр, муаллифи рисола натиҷаҳои баҳодиҳии миқдорӣ ва сифатии рушди донишҳои хонандагонро дар 4 ҷадвал ва 2 диаграмма нишон дода, бо баргузориҳои озмоишҳои педагогӣ восита ва роҳҳои ташаккули тарбияи ватандӯстии хонандагони муассисаҳои таҳсилоти миёнаи умумиро дар заминаи омӯзиши асари “Тоҷикон”-и академик Бобоҷон Ғафуров аз ҷиҳати илмӣ асоснок кардааст. Муҳаққиқ Суриева Шакармо Чоршанбиевна бо ба эътибор гирифтани таҳқиқоти олимони ватаниву хориҷӣ ва истифода аз сарчашмаву маъхазҳои илмӣ дар ҳар боби рисола хулосаҳояшро мушаххас баён кардааст, ки ин дорои аҳамияти илмӣ ва амалӣ будани рисоларо нишон дода, ба рушди илми педагогика мусоидат менамояд. Автореферати рисола бо ду забон: тоҷикӣ ва русӣ таълиф шудааст, ки пурра мазмун ва муҳтавои диссертатсияро инъикос мекунад.

Мутобиқати ба расмиятдарории диссертатсия ба талаботи Комиссияи олии аттестатсионии назди Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон

Диссертатсия ва автореферат вобаста ба талаботи дастурамал оид ба тартиби ба расмиятдарории диссертатсия, автореферати диссертатсия ва дигар маводди илмӣ (фармоиши раиси Комиссияи олии аттестатсионии назди Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон аз 27 декабри соли 2024, №493) омода карда шуда, мақолаҳои илмӣ нашрнамудаи муҳаққиқ пурра мазмунӣ рисоларо инъикос мекунад. Дастовардҳои илмӣ, эътимодноки, хулосаву тавсияҳои диссертатсионӣ тибқи талаботи Дастурамали Комиссияи олии аттестатсионӣ муайян шуда, аз ҷиҳати илмию-методӣ асоснок гардидаанд. Дар матни диссертатсия муқаррароти Дастурамали Комиссияи олии аттестатсионӣ риоя гардида, матн возеҳу равшан бо забони тоҷикӣ мураттаб шуда, тартиби таҳия, ҷобаҷогузориҳои қисмҳои алоҳидаи он дуруст аст. Робитаи мантиқӣ ва пайдарпай таъмин гардидааст. Доир ба ҳар як боб хулосаҳои мушаххас пешниҳод шудааст.

Мутобиқати таҳассуи илмӣ довталаб ба дараҷаи илмӣ. Таҳассуси илмӣ довталаб омӯзгори фанни забон ва адабиёти тоҷик буда, ба ихтисоси илмӣ дархостшаванда 13.00.01-Педагогикаи умумӣ, таърихи педагогика ва таҳсилот мувофиқат мекунад. Таҳқиқи диссертатсионӣ аз ин ҷиҳат қобили дастгирӣ, ки муаллиф таҳқиқотро мустақилона дар сатҳи ҳуби илмӣ анҷом додааст, ки ба талаботи Комиссияи олии аттестатсионии назди Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон ҷавобгӯ мебошад.

Эродҳо ба кори диссертатсионӣ

Ба вучуди дастовардҳои илмӣ, дар диссертатсия баъзе камбудҳо ба назар мерасанд, ки ба эътибор гирифтани ва ислоҳи онҳо барои боз ҳам беҳтар гардидани сифати таҳқиқот мусоидат мекунад.

1.Хуб мебуд, агар унвонҷӯ дар таҳқиқот аз нақши этнопедагогикаи халқи тоҷик дар тарбияи ватандӯстӣ мисолҳои бештар оварда, роҳҳои истифодаи таҷрибаи таърихӣ халқи тоҷикро дар самти тарбияи ватандӯстии хонандагон равшантар нишон меод.

2.Барои дарки амиқи мафҳум ва маънии Ватан ва тавсеаи ҳисси ифтихори ватандорӣ миёни хонандагони муассисаҳои таҳсилоти миёнаи умумӣ, мувофиқи мақсад мебуд, агар доктлаби дараҷаи илмӣ луғат (глоссарий)-и мафҳуми «Ватан»-ро омода намуда, онро ба хонандагони муассисаҳои таҳсилоти миёнаи умумӣ пешниҳод намояд. Ин имкон медиҳад, ки онҳо ба маънӣ ва ҷойгоҳи Ватан дар ҳаёти инсон амиқ сарфаҳм раванд, ки дар навбати худ арзиши илмиву амалии таҳқиқотро бештар мегардонад.

3.Хуб мешуд, агар унвонҷӯ дар диссертатсия оид ба шароитҳои иҷтимоӣ ва педагогии тарбияи ватандӯстӣ муфассалтар маълумот пешниҳод менамуд.

4.Дар ҷадвалҳо ва диаграммаҳо баъзе камбудҳои техникӣ ба назар мерасанд, бознигарӣ ва ислоҳи онҳо ба манфиати кор хоҳад буд.

5.Дар матни диссертатсия ва автореферати он баъзан ғалатҳои имлоӣ ба мушоҳида мерасанд, ки ислоҳи онҳо сифати корро боз ҳам беҳтар мегардонад.

Эродҳои зикршуда ба арзиши илмӣ диссертатсия ҳалал ворид намеkunанд. Муҳаққиқ вазифа ва ҳадафҳои илмӣ дар назди худ гузоштаашро пурра ҳал намудааст. Автореферати диссертатсия тибқи тартиби муқарраргардида барои дарёфти дараҷаи илмӣ номзади илмҳои педагогӣ аз рӯйи ихтисоси 13.00.01-педагогикаи умумӣ, таърихи педагогика ва таҳсилот таҳия гардида, мазмунӣ асосии кори таҳқиқиро инъикос менамояд ва дар он натиҷаҳои назарраси илмӣ асоснок гардида, шарҳи пурраи худро ёфтаанд.

Хулоса, диссертатсияи Суриева Шакармо Чоршанбиевна дар мавзӯи “Тарбияи ватандӯстии хонандагони муассисаҳои таҳсилоти миёнаи умумӣ зимни омӯзиши “Тоҷикон”-и академик Бобочон Ғафуров, ки барои дарёфти дараҷаи илмӣ номзади илмҳои педагогӣ аз рӯйи ихтисоси 13.00.01-Педагогикаи умумӣ, таърихи педагогика ва таҳсилот дар сатҳи зарурии илмӣ анҷом ёфта, аз ҷиҳати мазмун ҷавобгӯии талаботи мавҷуда мебошад.

Диссертатсия ба талаботи Комиссияи олии аттестатсионӣ назди Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон мувофиқат карда, муаллифи он баарои дарёфти дараҷаи илмӣ номзади илмҳои педагогӣ аз рӯйи ихтисоси 13.00.01-Педагогикаи умумӣ, таърихи педагогика ва таҳсилот сазовор аст.

Такризи муассисаи пешбар дар асоси муқаррароти бандҳои 76-79 ва 81-и Тартиби додани додани дараҷаҳои илмӣ, ки бо қарори Ҳукумати Ҷумҳурии Тоҷикистон аз 30.06.2021, 267 тасдиқ гардидааст, таҳия ва пешниҳод шудааст.

Такриз аз тарафи эксперт, номзади илмҳои педагогӣ, дотсенти кафедраи умумидонишгоҳии педагогикаи Донишгоҳи давлатии омӯзгории Тоҷикстон ба номи Садриддин Айни Самиев Тоҳирҷон мураттаб шудааст. Такризи муассисаи пешбар дар ҷаласаи кафедраи умумидонишгоҳии педагогикаи Донишгоҳи давлатии омӯзгории Тоҷикстон ба номи Садриддин Айни, ки дар он доғалаби дараҷаи илмӣ Суриева Шакармо Чоршанбиевна иштирок ва бо маъруза баромад намуд, баррасӣ ва тасдиқ шудааст. Дар ҷаласаи кафедраи умумидонишгоҳии педагогикаи Донишгоҳи давлатии омӯзгории Тоҷикстон ба номи Садриддин Айни 15 нафар устодону омӯзгорон иштирок намуданд.

Натиҷаи овоздиҳӣ: "тарафдор" - 15 нафар, "бетараф" - нест, "муқобил" - нест. (Қарори ҷаласаи кафедраи умумидонишгоҳии педагогикаи Донишгоҳи давлатии омӯзгории Тоҷикистон ба номи Садриддин Айни аз 20 январӣ соли 2026, №13/1).

Раиси ҷаласа:

муdiri кафедраи умумидонишгоҳии педагогикаи Донишгоҳи давлатии омӯзгории Тоҷикистон ба номи С. Айни номзади илмҳои педагогӣ, дотсент

Мансурова Ҷамила
Сулаймоновна

Эксперти таҳқиқоти диссертатсионӣ, дотсенти кафедраи умумидонишгоҳии педагогикаи Донишгоҳи давлатии омӯзгории Тоҷикистон ба номи С. Айни номзади илмҳои педагогӣ

Самиев Тоҳирҷон
Абдусаматович

Котиби илмии ҷаласа:
номзади илмҳои педагогӣ
20.01. 2026

Арбобова Фароғат
Анваровна

Имзои Ҷ.С. Мансурова, Т.А., Самиев ва Ф.А. Арбобоваро тасдиқ мекунам.

Сардори Раёсати кадрҳо ва корҳои махсуси ДДОТ ба номи С. Айни

Қодирзода Сайвали

Суроғаи муассисаи пешбар: 734003, Ҷумҳурии Тоҷикистон, ш. Душанбе, хиёбони Рӯдакӣ, 121;
Тел: +992 (37) 224 13 83, E-mail: info@mail.ru, www.tgpu.tj